

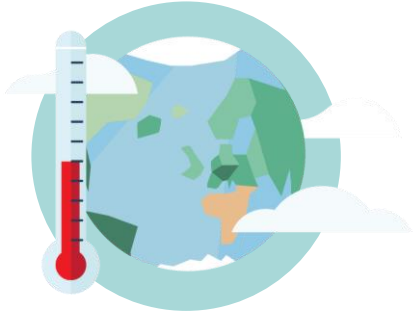
Nationaal Programma **RES** Regionale Energie Strategie

Foto juli 2022

Definitief 7 juli 2022

Kernboodschappen

De urgentie van de energietransitie neemt toe door een hogere Europese en hogere nationale ambitie voor CO2-reductie en de oorlog in Oekraïne. Tegelijk zijn er in de samenleving zorgen en bezwaren over projecten voor zonne- en windenergie in de leefomgeving.

Langdurige en gelijkwaardige samenwerking van alle partijen die betrokken zijn bij de RES is cruciaal.

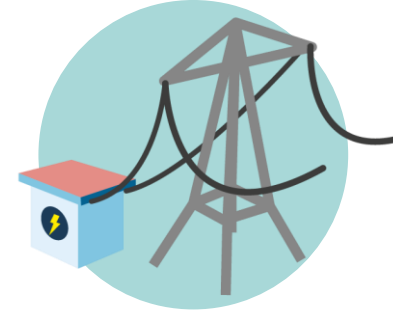
De RES'en ontwikkelen zich door: ze richten zich meer op de uitvoering van de RES 1.0 en leggen daarvoor ook stapsgewijs steeds meer de verbinding met andere thema's in het gebied zoals woningbouw, bedrijventerreinen, besparing, mobiliteit, industrie, stikstof etc.

Dit vraagt om balanceren tussen sectorale voortgang en verbinding vanuit integraliteit.

De RES'en waren in sommige regio's inzet van de gemeenteraadsverkiezingen. Energietransitie blijft hoog op de politieke en ambtelijke agenda's en de RES-samenwerkingen worden overal voortgezet.

Landelijk is de continuïteit voor de RES financieel geregeld tot 2030, maar hierover was lange tijd onzekerheid.

Netcongestie wordt steeds urgenter: dit heeft op steeds meer plekken invloed, ook op de RES'en. De precieze impact van het Nevele-arrest is nog niet overal duidelijk.

Wel zien we dat de RES-samenwerking helpt om de uitdagingen te overwinnen. De RES blijkt in veel regio's een platform om in de volle breedte van de energietransitie regionaal samen te werken.

De laatste maanden lijkt mede door de verschillende uitdagingen wat minder voortgang te zijn geboekt dan de maanden daarvoor. De uitwerking van zoekgebieden en de ruimtelijke verankering van de RES'en vragen op veel plekken nog aandacht.

De planMER kan helpen bij de ruimtelijke afweging in het gebied. Versnelling van ruimtelijke procedures op weg naar 2030 blijft belangrijk.

Inhoudsopgave

Inleiding

Over deze foto

Deel I – Stand van zaken

Algemeen

Voortgang uitvoering RES 1.0 – Doelbereik & realisatie

Leefomgeving

Energiesysteem

Bestuurlijke & Maatschappelijke betrokkenheid

Warmte

Voortgang uitvoering RES 1.0 – Uitvoering & werkwijze

Deel II – RES in een veranderende context

Toenemende urgentie

Nationale ontwikkelingen

Gemeenteraadsverkiezingen

De RES ontwikkelt zich

RES & MER

Deel III – Signalen uit de omgeving

Reacties van partners

Deel IV – Vooruitblik

Wat vraagt de komende periode aandacht?

Bijlage: Kennis en ondersteuning

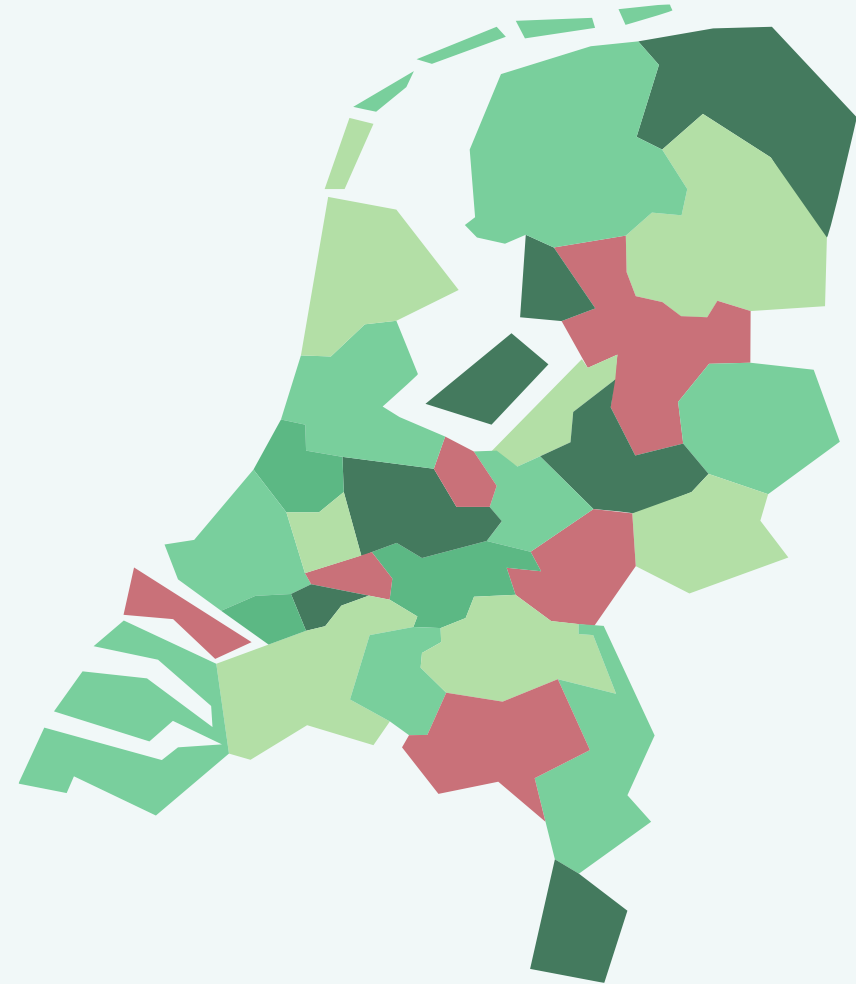
Achtergrond

NP RES

Over de RES'en

Foto juli 2022

- NPRES brengt regelmatig een foto uit om de stand van zaken van de 30 RES'en te delen en te duiden, en vooruit te kijken naar de komende periode.
- Deze foto geeft een blik op uitvoering RES 1.0. Het beeld is geaggregeerd per thema, niet regio-specifiek.
- Gebruikgemaakt van onder andere:
 - Input uit de regio's
 - Input van VNG, IPO, UvW, BZK, EZK, Netbeheer NL en leden van de programmaraad
 - Analyse gemeenteraadsverkiezingen VNG
 - Inzichten uit gesprekken uit 'de wereld van B'

Deel I – Stand van zaken

In dit deel van de foto geeft NP RES een beeld van de stand van zaken in de RES-regio's. De informatie is vooral gebaseerd op de quickscan die de regio's hebben ingevuld en de regiogesprekken die zijn gevoerd met de regio's. De hier weergegeven stand van zaken is een momentopname (mei 2022).

Van energieboxen tot extra geld: zo gaan grote gemeenten om met energiearmoede

Voor het eerst meer stroom opgewekt met zonnepanelen en windturbines dan verbruikt

Opinie: Lokale stroomproductie door de gebruikers zelf maakt energietransitie haalbaar en betaalbaar

Ruim 10 procent van de energie uit wind en zon in 2021, een record

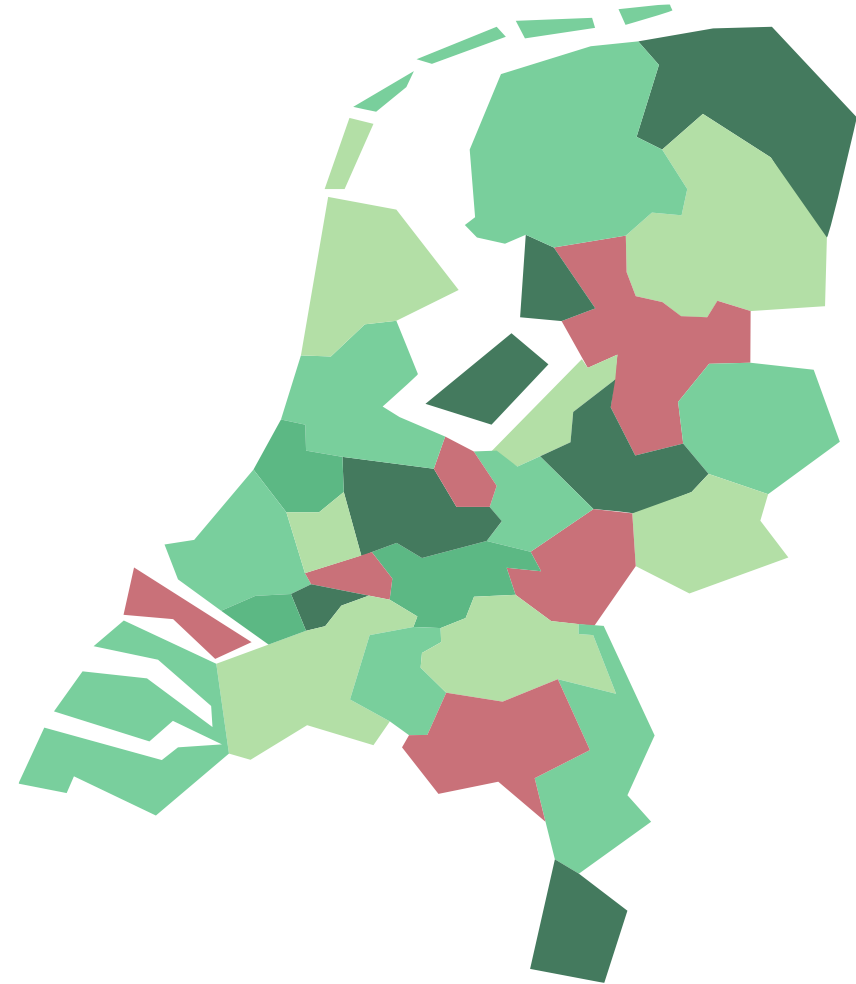
***Trouw**
Hoe gaat het na deze verkiezingsuitslag met de energietransitie?*

Groene bedoelingen stuiten op verzet van burgers, hoe kunnen we de energietransitie dan realiseren?

‘Ik snap goed dat tegenstanders zeggen: zet die molens maar op zee. Alleen, daar redden we het niet mee’

Algemeen

- De RES-regio's zijn verder gegaan na de RES 1.0: de samenwerkingen worden voortgezet, en de RES-doelen zijn op veruit de meeste plekken onveranderd.
- Er is intensief toegewerkt naar RES 1.0. Wel lijkt de voortgang in veel regio's de afgelopen maanden beperkter dan de periode daarvoor.
- Een van de oorzaken is dat er een afbouw plaatsgevonden in de bezetting van verschillende RES-organisaties. Deels vanwege overheveling van RES-uitvoering van regio's naar gemeenten, en deels omdat er lange tijd geen financiële zekerheid was over de RES-ondersteuning. Opnieuw opbouwen kost tijd, o.a. vanwege de krappe arbeidsmarkt.
- Daarnaast was het door de gemeentelijke verkiezingen een tijd ingewikkeld om besluiten te nemen. De verwachting is dat de komst van nieuwe bestuurders en volksvertegenwoordigers weer voor versnelling zal zorgen.

Doelbereik & realisatie

- De totale biedingen van alle RES'en tellen op tot ver boven 35 TWh. De RES-biedingen zijn in veel regio's op dit moment (nog) onveranderd sinds de RES 1.0. Wel zijn er zorgen over de tijdige realiseerbaarheid van een gedeelte van de biedingen.
- Een aantal regio's geeft aan niet alle vergunningen op tijd te kunnen verlenen voor 2025. Of daarmee ook de 35 TWh in gevaar komt is nog niet bekend.
- Eind 2022 brengt PBL de RES Monitor 2022 uit. Deze zal meer inzicht geven in de precieze voortgang van de realisatie.
- De grote netcongestie heeft effect op de realisatie van projecten, en daarnaast ook op het draagvlak en beeldvorming binnen regio's. Dit vraagt om slimme oplossingen om het net beter te benutten, prioritering en het maken van keuzes, soms inclusief een afweging tussen opwek en industrie, wonen, etc.
- Ook het Nevele-arrest zorgt voor onzekerheid. Ongeveer de helft van de regio's verwacht vertraging vanwege deze uitspraak, ook al is de precieze impact van het arrest nog niet overal duidelijk.
- De regio's werken actief door aan deze uitdagingen.

Uit de praktijk: "Handreiking lokale normering Rotterdam-Den Haag"

Leefomgeving

- In de uitwerking van de ambities het concreet maken van bestaande zoekgebieden is in veel regio's beperkt zichtbare voortgang geboekt, mede vanwege bestuurlijke wisselingen, tijdsintensieve ruimtelijke processen en draagvlak.
- Ook ambities voor zon op dak (en zon op andere objecten) zijn nog niet overal verdeeld over gemeenten/gebieden. Wel wordt in meer dan de helft van de regio's regie gepakt op zon op dak, bijvoorbeeld met een uitvoeringsstrategie.
- In veel RES'en wordt nu al gewerkt conform het gedachtengoed van de nieuwe Omgevingswet.
- Steeds meer RES'en leggen, net zoals op nationaal niveau gebeurt, procesmatig de verbinding met industrie, woningbouw, mobiliteit, natuur, stikstof etc. In enkele regio's is begonnen met gebiedsgerichte aanpakken. De concrete uitwerking blijkt weerbarstig en staat daarom vaak nog in de kinderschoenen.
- Verankering van ambities voor wind en zon in omgevingsbeleid is op provinciaal niveau op veel plekken al gebeurd, maar moet op gemeentelijk niveau in veel regio's nog gebeuren. Dit levert op sommige plekken spanning op met vergunningverlening voor 2025.

Uit de praktijk “Betonfabriek wordt zonnepark”

Energiesysteem

- In vrijwel alle regio's is inmiddels sprake van netcongestie. In minimaal tweederde van de regio's loopt de uitvoering van projecten hierdoor naar verwachting vertraging op.
- De verwachting in veel regio's is dat ambities niet precies in de huidige vorm gerealiseerd zullen worden. Er zijn slimme oplossingen nodig om ambities te realiseren. Er wordt ook gezocht naar combinaties met vraag (industrie, woningbouw, etc.) en andere manieren om het net te ontlasten of uitbreidingen te versnellen. Op steeds meer plekken begint een ecosysteem te ontstaan rondom het energiesysteem.
- In enkele regio's is gestart met integraal programmeren (plannen van vraag en aanbod, infrastructuur en flexopties in samenhang). In Fryslân en Noord- en Midden Limburg zijn bijvoorbeeld netuitbreidingen geprioriteerd met een afwegingskader. Integraal programmeren wordt belangrijk gevonden, maar nog niet overal concreet toegepast. Er is behoefte aan inzicht in wat integraal programmeren is en hoe het zich verhoudt tot de RES.

Uit de praktijk: "Afwegingskader prioritering Fryslân"

Bestuurlijke & maatschappelijke betrokkenheid

Bestuurlijk

- De coalitieonderhandelingen voor nieuwe gemeentebesturen zijn nog niet overal afgerond. In een deel van de regio's is een stevige wisseling van de wacht gaande: in sommige regio's wisselt meer dan de helft van alle bestuurders (tot zelfs >90%).
- Regio's verwachten dat het RES-proces inmiddels robuust genoeg is om door te gaan.
- In enkele regio's lijkt een omwenteling aanstaande van een vooral regionale naar een meer lokale invulling van de RES. In sommige regio's wordt juist het omgekeerde verwacht.
- Veel regio's organiseren bijeenkomsten, webinars of kennissessies om de nieuwe volksvertegenwoordigers op vlieghoogte te brengen.

Maatschappelijk

- Bewonersparticipatie wordt vrijwel overal lokaal opgepakt, niet regionaal. Er is vanuit de RES-regio's veelal beperkt zicht op lokale participatie. De capaciteit om participatie te organiseren is bij veel gemeenten beperkt.
- Sommige regio's pakken inwonersparticipatie op via de PlanMER.
- De maatschappelijke discussie over windenergie zwelt aan: in veel regio's is weerstand tegen windprojecten, en de discussie is soms ook sterk gepolariseerd. Ook de weerstand tegen andere zaken (bijv. zon op land, transformatorhuisjes) groeit.
- Regio's zien lokaal eigendom als een belangrijk ingrediënt voor draagvlak. Het streven is dan ook opgenomen in bijna alle RES'en. Het streven is nog niet overal uitgewerkt tot concrete afspraken op regionaal niveau of geborgd in lokaal beleid.

Regionale Structuur Warmte

- Eind 2021 zijn bijna alle gemeenten een TVW opgeleverd. Het eerste beeld uit de diverse analyses (nationaal en regionaal) is dat de TVW's nog niet erg concreet zijn. Hiermee bevatten ze niet overal evenveel handvatten voor de actualisatie van de RSW.
- Regio's met grote bronnen en/of netten pakken warmte doorgaans 'groter' aan dan regio's zonder grote regionale kansen of verdeelvraagstukken.
- In sommige regio's is duidelijk dat aquathermie, geothermie en/of industriële restwarmte kansrijk zijn. Hierover moet komende periode regionaal het gesprek worden gevoerd. In veel regio's zijn echter weinig grote bronnen aanwezig.
- In verschillende regio's komt relatief veel elektrificatie in beeld. De gevolgen daarvan op netcongestie worden lang niet overal meegewogen. In veel regio's zetten gemeenten vooral in op isolatie/besparing.
- Veel regio's vinden dat de ontwikkelingen rondom warmte landelijk te weinig aandacht en middelen krijgen. Regio's geven daarnaast aan dat warmte ook in de regio's zelf meer aandacht verdient.

Uit de praktijk: "TVW-viewer Brabant"

Uitvoering & werkwijze

- De meeste regio's zijn bezig met de uitvoering van de RES 1.0.
- Meer dan driekwart van de regio's werkt hierbij met een uitvoeringsagenda of soortgelijk document dat uitvoeringsafspraken bevat.
- In veel regio's wordt gewerkt aan beter zicht op de uitvoering door het inrichten van monitoring.
- In sommige regio's is ervoor gekozen de RES vooral lokaal uit te voeren. Sommige RES-organisaties zijn sterk verkleind sinds vaststelling van de RES 1.0, mede als gevolg van onzekerheid over financiën.
- Als gevolg hiervan en onder invloed van de krappe arbeidsmarkt zijn er in sommige regio's zorgen over de slagkracht en continuïteit van de RES-samenwerking.
- Ondanks de zorgen en dankzij de meerjarige financiële duidelijkheid, is er in de regio's vertrouwen dat de RES-samenwerking helpt om de huidige en toekomstige uitdagingen samen aan te pakken.

Uit de praktijk: www.res-oneren.nl

Deel II – RES in een veranderende context

Deel II

Coalitie zoekt manieren om ruim 20 miljard aan financiële tegenvallers op te vangen

EU schroeft ambities op: uitstoot moet met 55 procent naar beneden in 2030

Is het een groot probleem als de toevoer van Russisch gas vermindert?

IPCC: Onmiddellijke versnelling mondiale klimaatactie nodig om doel 1,5 °C nog te kunnen halen

Duitsland is 'om': olieboycot Rusland komt dichterbij

Recordgroei windenergie in 2021, maar bouw windmolens op land vlakkt nu weer af

'Mensen die niet gaan stemmen, mogen ook niet klagen'

Politiek, investeer snel in opslagtechnologie

Nieuw doel EU: 600 gigawattpiek zonnepanelen en 45 procent hernieuwbare energie in 2030

Kabinet overweegt doel wind- en zonne-energie te verhogen, besluit eind 2022

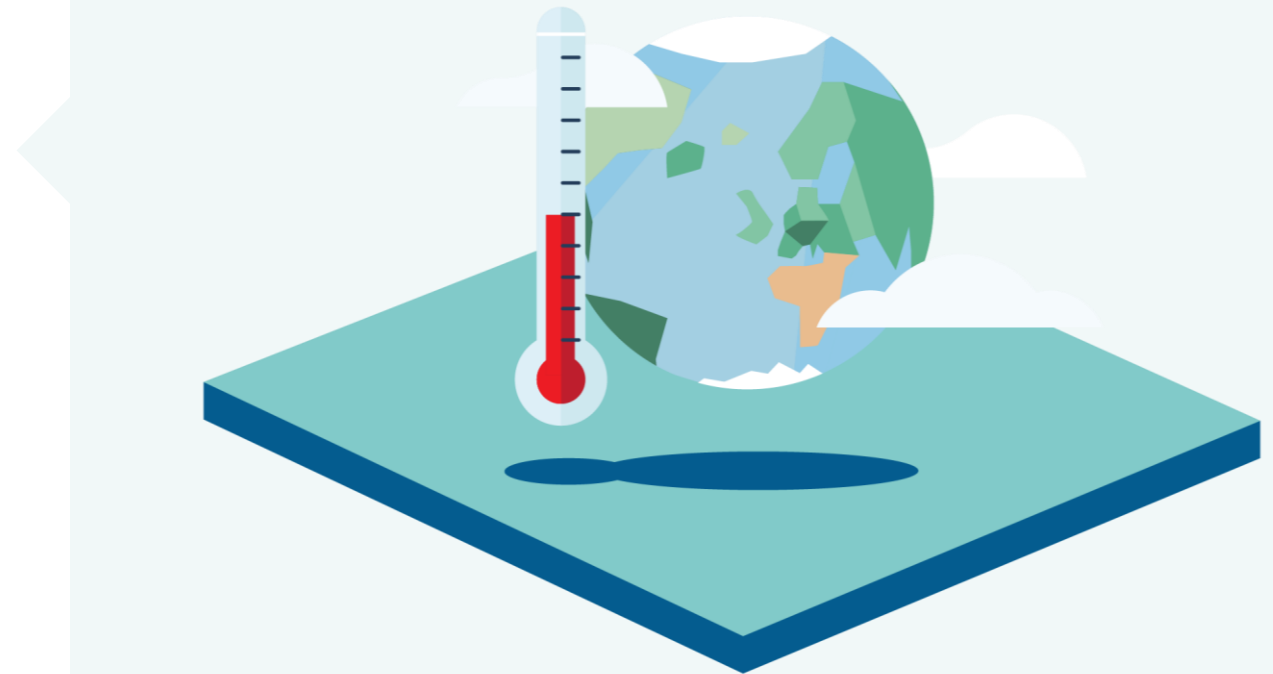
'Netcongestie blokkeert de energietransitie'

REPOWER EU: DE NOORDZEE WORDT DE GROENE ELEKTRICITEITSCENTRALE VAN EUROPA

19 mei 2022

Urgentie

- De mate van urgentie voor de RES verandert. De urgentie voor de energietransitie was al aanwezig, maar wordt nu voelbaarder voor meer mensen.
- Het IPCC noemt de internationale ambitie van 1,5 graden Celsius in 2100 'niet langer kansrijk'. Zonder aanscherping van de klimaatplannen stevent de opwarming zelfs af op 3,2 graden in 2100.
- De EU-ambitie voor CO2-reductie is verhoogd: de netto-uitstoot van broeikassen moet in 2030 tenminste 55% te verminderen ten opzichte van 1990 (voorheen 49%). In het Fit-for-55-pakket zijn 10 wetsvoorstellen uitgewerkt om deze ambitie realiseren.
- Ook de oorlog in Oekraïne versnelt de urgentie om onafhankelijk worden van (Russisch) aardgas, olie en kolen.
- Wat deze toegenomen urgentie betekent voor de RES-opgave is nog niet bekend. Hier zal de komende maanden meer duidelijkheid over komen.

Nieuwe kabinetsplannen

- Onder invloed van toenemende urgentie en het Fit-for-55-pakket, is de nationale CO₂-reductieambitie verhoogd van 49% uit het Klimaatakkoord naar minimaal 55%, en indien mogelijk 60%.
- Om de ambities te behalen neemt het rijk meer verantwoordelijkheid en regie op de energietransitie en de ruimtelijke ordening. Dit blijkt uit recente kamerbrieven van minister Jetten (Klimaat en Energie), en minister de Jonge (VRO). Deze nationale regie moet bijdragen aan een versnelling in de energietransitie.
- De decentrale overheden en Rijk hebben bestuurlijke afspraken gemaakt, o.a. over de continuering van de RES.
- Voor de RES'en betekent dit waarschijnlijk dat er meer nationale keuzes en afwegingen zullen volgen die kaderstellend zijn voor de RES. Regio's hebben hierin behoefte aan stabiel langetermijnbeleid.

Verschillende opgaven in samenhang

- De energietransitie is bovendien niet de enige nationale opgave: ook stikstof, woningbouw en de landbouw vragen om keuzes, inzet én ruimte in het hele land.
- Dit vraagt om integrale en gebiedsgerichte aanpakken, waarin energie, wonen, landbouw, stikstof, etc. in samenhang worden gezien. Dit raakt sterk aan de RES.
- Het speelveld is complex: interbestuurlijke en intersectorale samenwerking is nodig om de opgaven in samenhang te kunnen realiseren, waarbij het oude adagium 'je gaat er over of niet' niet meer past. Dit vraagt om gelijkwaardige samenwerking. En om nieuw leiderschap van volksvertegenwoordigers, bestuurders, ambtenaren en andere betrokkenen.

Wetten, beleid & regelgeving

Ook de wettelijke context van de energietransitie en daarmee de RES verandert sterk. Er zijn veel wijzigingen in wet- en regelgeving doorgevoerd en nog aanstaande, die sterk raken aan de RES. Bijvoorbeeld:

- Wet Collectieve Warmtevoorzieningen 2.0
- De Energiewet
- Invoering Omgevingswet (planning: per 1-1-2023)
- De nieuwe algemene normstelling voor windturbines (n.a.v. Nevele-arrest)

Ook is er divers beleid reeds gepubliceerd of in de maak dat gevolgen heeft voor de RES:

- Normering zon op dak vanaf 2025
- Hybride warmtepomp nieuwe standaard vanaf 2026
- Uitstel afschaffing salderingsregeling
- Zonnebrief

Nationale programma's

- De rijksoverheid werkt momenteel aan diverse plannen en programma's op het vlak van de energietransitie, zoals:
 - Programma energiehoofdstructuur (PEH)
 - Nationaal Plan Energiesysteem (NPE)
 - Een verbreed en verdiept Meerjarenprogramma Infrastructuur Klimaat en Energie (MIEK)
 - Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie
 - Nationale Omgevingsvisie Extra (NOVEX)
 - Programma Mooi Nederland
 -
- Er wordt gewerkt aan de samenwerkings- en ondersteuningsstructuur voor diverse onderwerpen: de warmtetransitie in de gebouwde omgeving, groen gas, en programmering van het energiesysteem.
- Al deze onderwerpen raken sterk aan de RES. Belangrijke uitdaging is dat al deze nationale programma's, gericht op regio's en decentrale overheden, zich op een werkbare manier gaan verhouden tot de RES-regio's en vice versa.

Uitkomsten verkiezingen

- De impact van de gemeentelijke verkiezingen op de RES'en verschilt: in sommige regio's wisselt het merendeel van de bestuurders (tot >90%), in sommige regio's blijft de samenstelling vrijwel gelijk. Gemiddeld is ruim 44% van de raadsleden nieuw in de raad.¹
- In 84% van de coalitieakkoorden komt de energietransitie expliciet aan bod.²
- De coalitievorming heeft wel vrijwel overal impact op het tempo in de RES: het is de afgelopen periode op veel plekken ingewikkeld geweest om stappen te zetten en ingrijpende besluiten te nemen. Ook de provinciale en waterschapsverkiezingen in 2023 zullen hierop invloed hebben.

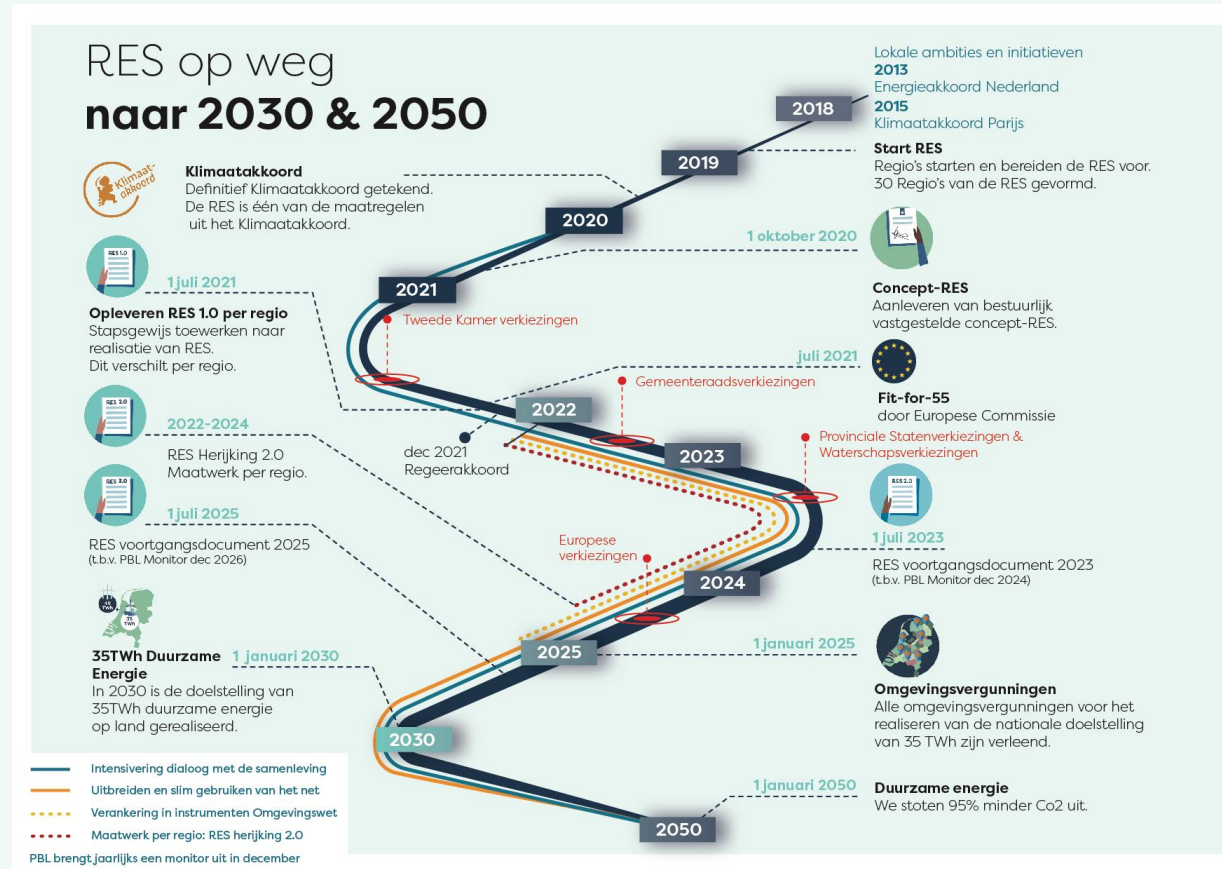
¹ Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 2022

² VNG, 2022, stand van zaken 30 mei 2022 (116 coalitieakkoorden gereed)

De RES ontwikkelt zich

Doorontwikkeling van de RES

- De veranderende context vraagt van de RES dat deze zich blijft ontwikkelen: steeds concreter, steeds uitvoeringsgerichter, steeds meer in verbinding met andere opgaven, en ook steeds gebiedsgerichter.
- De RES ontwikkelt zich vrijwel overal meer richting de uitvoering, en in veel regio's ook naar een platform om samen invulling te geven aan de energietransitie en samenwerking te zoeken met andere opgaven.
- Dit zien we sterk terug in regio's als Noord- en Midden-Limburg, Drenthe, Hart van Brabant, Noord- Holland Noord waar zaken zoals innovatie, integraal programmeren, bedrijventerreinen, klimaatadaptatie, stikstof en energiebesparing opgepakt worden via de RES.

Advies RES & MER

- Naar aanleiding van Kamervragen heeft een onafhankelijke werkgroep een advies opgesteld m.b.t. RES & MER. De RES zal na inwerkingtreding van de Omgevingswet in veel gevallen een programma zijn waar een plan-MER-plicht voor geldt. Voor de RES 1.0 hoefde geen MER te worden gemaakt.
- Het advies van de werkgroep is om de RES op te knippen in 2 delen: een monitorings- en verantwoordingsdeel, en een inhoudelijke herijking.
- De monitoring volgt de 2-jaarlijkse cyclus, de inhoudelijke herijking volgt het tempo van de regio. Wel zullen waarschijnlijk veel regio's ervoor kiezen de herijking (inclusief plan-MER) begin 2024 vast te stellen met het oog op vergunningverlening in 2025 voor projecten en de daarvoor benodigde infrastructuur.

Kansen van de MER

- Een MER biedt kansen om de inhoud van de RES te verbeteren. De milieueffecten van plannen komen systematisch, transparant en objectief in beeld.
- Door verschillende opties te onderzoeken wordt duidelijk welke alternatieven de minste impact hebben op mens, natuur en landschap.
- Inwoners kunnen meegenomen worden bij de keuze tussen verschillende alternatieven.
- De MER maakt duidelijk of maatregelen of andere inpassing nodig is om de juridische haalbaarheid/doelbereik van alle plannen te waarborgen. Dit helpt voorkomen dat de RES verderop in het proces vertraging oploopt.

Het advies over RES & MER is [via deze link](#) te vinden.

Deel III – Signalen uit de omgeving

Deel III

NIET BIOMASSA MAAR FOSSIELE ENERGIE AFBOWEN

Interview Klimaatactivist Eva Rovers

‘We hebben een democratisch probleem’

Netbeheerders willen dat overheid aan 'energieplanologie' gaat doen

9 boeren starten in Wieringermeer proef met cable pooling zonnepanelen en windmolen

Zo richt je een maatschappelijke tender voor duurzame energie projecten goed in

Holland Solar: plafond op hernieuwbare elektriciteit in SDE++ remt uitrol duurzame energie

De weg naar groene energie is een smerige zaak

Zo slaan we twee vliegen in één klap

Energie besparen en duurzame energie opwekken

2 juni 2022

Oproep milieuorganisaties: zet niet in op kolen, maar kies voor duurzame bronnen

NVDE BLIJ MET ONTWERP BELEIDSPROGRAMMA KLIMAAT: SMAKELIJKE MENUKAART

“Ik vermoed dat het maatschappelijk nuttig is het salderen van zonne-energie te handhaven”

Groot bedrijfsdak vol zonnepanelen geen optie? De superbatterij biedt hulp

Volwaardige samenwerking burger en overheid bij warmtetransitie blijkt lastig

Gevalletje ‘windnijd’ dreigt rond windmolens in Zutphen

Power Up Festival in de Haarlemse Lichtfabriek. Jongeren zitten niet aan tafel, terwijl wij het langste te maken gaan krijgen met klimaatverandering’

Roep om programma voor snelle energiebesparing

Reacties van partners

NVDE

- Ga aan de slag met het zoveel mogelijk realiseren van de **regionale ambities van 55 TWh duurzame opwek**. Blijf als ook als nieuw lokaal bestuur de nut en noodzaak uitdragen.
 - Neem technische, economische en planologische uitvoerbaarheid mee in de uitwerking naar RES 2.0.
 - Creëer een goede balans tussen zonne-energie en windenergie. Stuur daarbij op energiehubs van verschillende technieken / projecten (wind/zon/opslag) in hetzelfde gebied, de combinatie van participatie- en vergunningstrajecten en efficiënt netgebruik.
 - Zorg voor transparante, inhoudelijk goed uitgewerkte **maatschappelijke tenders** met een gelijk speelveld voor alle type initiatiefnemers. Een checklist hiervoor van NVDE, Holland Solar en NWEA staat in [dit](#) paper.
 - Maak concrete warmte-uitvoeringsplannen per wijk, nu de meeste warmte-transitievisies door gemeenten zijn afgerond.
- Neem als provincie(s) en gemeenten sneller besluiten over wie optreedt als bevoegd gezag bij windenergieprojecten.
 - Voorkom stagnatie in vergunningverlening. Stel daarom bij de start van een project een gezamenlijke planning op met initiatiefnemers en probeer processen en onderzoeken parallel te doorlopen i.p.v. volgorde.
 - Versterk per provincie/regionaal ontwikkelbedrijf de organisatie van verduurzaming op bedrijventerreinen. Betrek ook de branches die actief zijn op deze bedrijventerreinen bij het opstellen en uitvoeren van plannen hiervoor.
 - Richt een Landelijk Expertteam Versnelling Doorlooptijden in. Dat team kan op aanvraag bijspringen bij complexe cases.
 - Organiseer landelijk de financiering voor maatschappelijk wenselijke keuzes. Zorg ervoor dat uiterlijk 1 januari 2023 de SDE++ hierop is aangepast en een landelijk kwaliteitsbudget 'live' is, conform [Eindadvies SDE & Maatschappelijke Kosten](#).

Reacties van partners

Participatiecoalitie

Netcongestie popt op als probleem voor de uitvoering

Netcongestie wordt als aanleiding gezien om te pauzeren met de uitvoering van de plannen in RES 1.0. Ook worden zoekgebieden niet aangewezen met als argument dat het net er niet klaar voor is.

Bewonersparticipatie

De afgelopen corona-jaren hebben minder positief uitgepakt voor het prille participatieproces van de RES 1.0. We constateren dat er nog een lange weg te gaan is naar een sociaal proces dat maatschappelijk wordt gedragen.

50% lokaal eigendom moet lokaal nog landen

Streven naar 50% lokaal eigendom is weliswaar opgenomen in de RES'en, maar uitwerking in lokaal beleid laat nog op zich wachten. Dat is een risico voor de realisatie van lokaal eigendom.

Natuur en landschap vragen concrete bescherming

Voor een toekomstbestendige energietransitie is een goede inbedding van natuur en landschap essentieel. Randvoorwaarden hierover ontbreken richting RES 2.0. Ook merken we gebrek aan kennis op regionaal niveau op over dit onderwerp.

Gemeenten hebben hulp nodig

De kennis van (nieuwe) bestuurders, raadsleden en ambtenaren over de RES behoeft aandacht. Dit geldt voornamelijk voor het uitvoeren van de in de RES 1.0 geformuleerde plannen.

Aanwijzen van zoekgebieden blijft achter

Zoekgebieden worden niet meegenomen of vallen van tafel. Dit is een risico voor het halen van de in de RES 1.0 geformuleerde ambities voor aantallen op te wekken TWh door zon- en windparken.

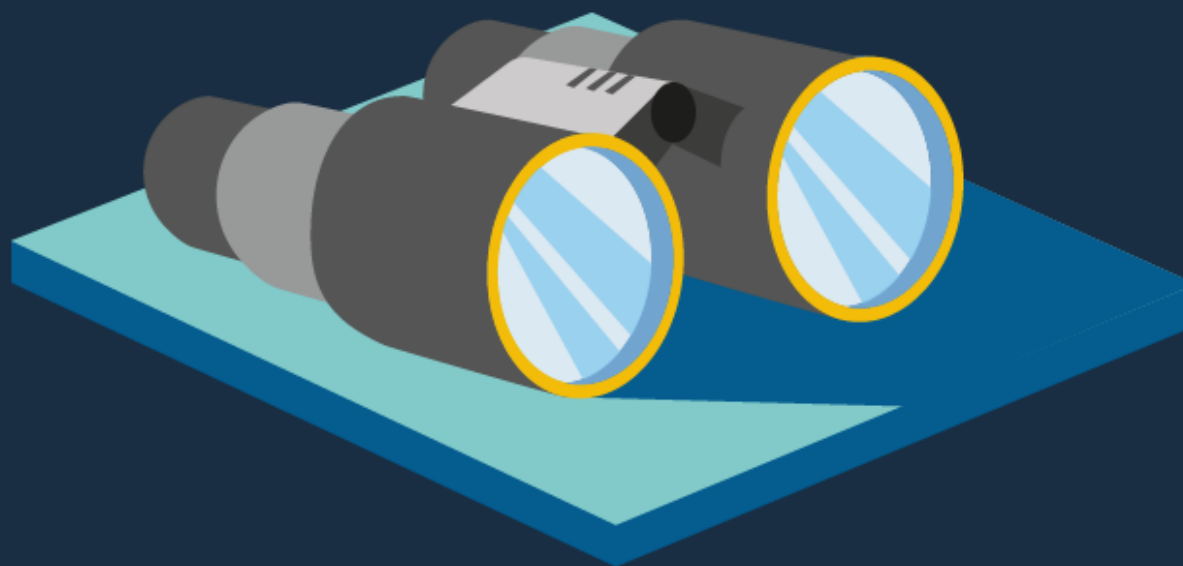
Reacties van partners

Jong RES

- Houd vast aan de ambitie van 55 TWh duurzame opwek.
- Zorg ervoor dat gemeenteraadsleden met de portefeuille duurzaamheid goed geïnformeerd zijn. Toon daarnaast vooral ook daadkracht in de uitvoering.
- Betrek jongeren in besluitvormingsprocessen en adviestrajecten.
- Het is belangrijk om de kansen en voordelen van de energietransitie centraal(er) te stellen, zonder voorbij te gaan aan de zorgen en de bezwaren van bewoners.
- Zet in op een gemeentelijk 'iconisch' energieproject (of projecten), en ontwikkel dit met een groep jongeren en de buurt.
- Koppel de RES en de bredere energietransitie aan andere lokale uitdagingen.

Deel IV – Vooruitblik

Wat vraagt de komende periode aandacht?

Zoek mogelijkheden om ambities te realiseren

Continuïteit en betrouwbaarheid is belangrijk, waarbij regio's steeds op zoek zijn naar slimme en passende manieren om ambities te realiseren.

Benut de bestaande RES-werkstructuur

De continuïteit in het RES-proces is geborgd met structurele middelen. Dit maakt het mogelijk om de uitvoering van de RES regionaal te borgen en – waar wenselijk – de RES governance en werkstructuur te benutten voor de energietransitie in de volle breedte, en om de verbinding te leggen met andere opgaven.

Zie verkiezingen als onderdeel van het proces

In 2023 zijn provinciale en waterschapsverkiezingen, en ook daarna volgen nog vele verkiezingen. Wees hier bewust van, en zorg voor ambtelijke continuïteit en voortgang tijdens de verkiezings- en formatieperiode. Voldoende energie in het RES-proces is nodig om bij de komende verkiezingen het tempo te behouden.

Wat vraagt de komende periode aandacht?

Durf keuzes te maken vanuit de toekomst

Netproblematiek en locatiekeuzes vragen om innovatieve en soms pijnlijke keuzes van netbeheerders en overheden. Heb lef, toon leiderschap en durf deze keuzes te maken. Doe dat vanuit een toekomstvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland, provincies, regio's en gemeenten, waaronder een visie op het energiesysteem en de rol van inwoners in dat energiesysteem. Zoek hierbij ook actief kinderen en jongeren op, als vertegenwoordigers van de toekomst.

Blijf verbinding zoeken

De urgentie is groot op thema's als energie, stikstof, wonen en andere terreinen. Hierdoor is er veel druk op snelle maatregelen. Nu de samenwerking zoeken lijkt ingewikkeld, maar voorkomt stagnatie in uitvoering en werkt uiteindelijk versnellend.

Dans tussen de schalen

De energietransitie kent verschillende schaalniveaus: lokaal, regionaal, provinciaal, nationaal en internationaal. Tegelijkertijd iteratief, werken op verschillende schaalniveaus helpt in het omgaan met complexiteit.

Wat vraagt de komende periode aandacht?

Aan de slag met het vervolg van de RES

- Investeer in de nieuwe raadsleden en bestuurders.
- Investeer in continuïteit van de RES-organisatie en benut het RES-platform voor samenwerking in de volle breedte van de energietransitie en voor afstemming met andere beleidsthema's.
- Werk toe naar een herijking van de RES met het oog op vergunningverlening in 2025.
- Lijn het proces uit richting de voortgangsrapportage RES in juli 2023.
- Heb zicht op de gemeentelijke participatieprocessen en heb oog voor voldoende aandacht voor inclusieve en diverse participatie.
- Zoek via het platform van integraal programmeren actief naar slimme oplossingen voor de korte en middellange termijn en naar afstemming tussen markt, netbeheerders en overheden om netcongestie het hoofd te bieden.
- Vertaal de RES-ambities naar omgevingsinstrumentarium, daar waar dat nog niet gebeurd is.
- Gebruik het begrippenkader van de RES en pas het consequent toe.
- Zorg voor continueren van de gelijkwaardige samenwerking vanuit verschillende rollen en verantwoordelijkheden en houd de goede energie vast!

Meer weten? Zie ook de [handreiking & werkbladen RES 2.0](#)

Bijlage: Kennis en ondersteuning

Bestaand

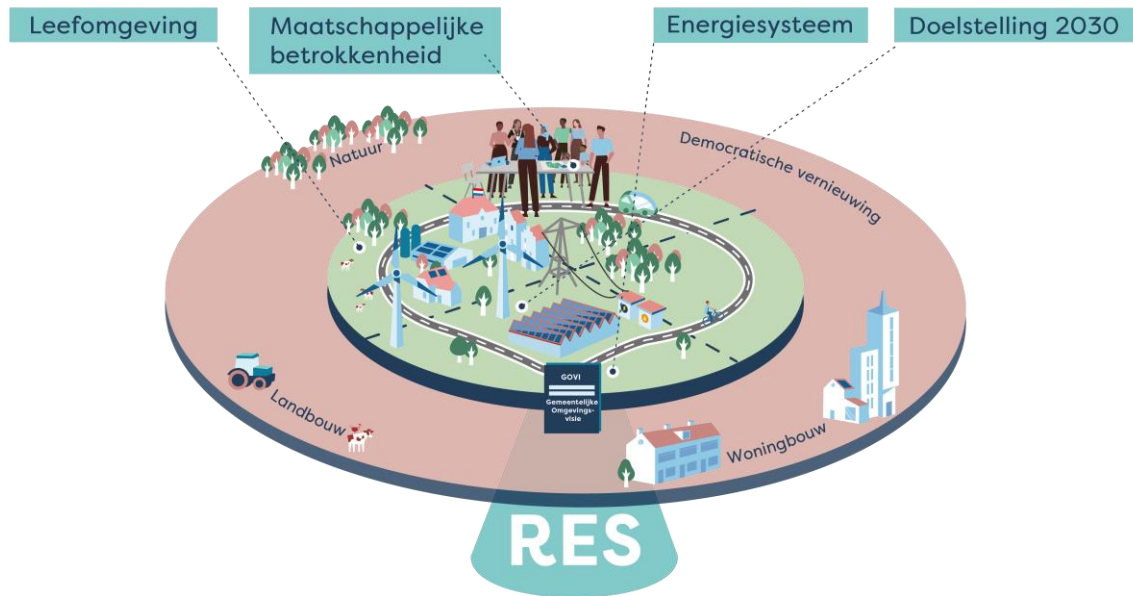
- [Helpdesk wind op land](#)
- [Energie in de Leefomgeving](#)
- [Data en Monitoring: Digitale kaart RES 1.0 en begrippenkader RES](#)
- [De Wereld van B](#)
- www.energieparticipatie.nl
- [Gespeksassistent: vraag & antwoord](#)
- [Leertraject volksvertegenwoordigers en wethouders](#)
- [Landelijk narratief energietransitie](#)
- www.npres.nl

In ontwikkeling

- Ondersteuningsstructuur zon op dak en objecten
- Programmeren en prioriteren
- SDE++ en maatschappelijke kosten
- Kwaliteitsbudget
- Transform. Hackathon

Achtergrond

- Het Nationaal Programma RES ondersteunt de regio's bij het maken van de Regionale Energiestrategieën door kennis te ontwikkelen en delen, procesondersteuning te bieden en een lerende community te faciliteren. Daarnaast verbindt het NP RES partijen, agendeert knelpunten en signaleert koppelkansen om de ambities te kunnen verwezenlijken

Over de RES'en

De decentrale overheden hebben **30 regio's** gevormd die een Regionale Energiestrategie (RES) maken.

In deze regio's geven zij uitvoering aan de afspraken uit het Klimaatakkoord.

In de RES maken gemeenten, provincies en waterschappen continu **afwegingen** tussen verschillende belangen, samen met stakeholders en inwoners.

De RES'en 1.0 zijn medio 2021 opgeleverd. Regio's werken nu aan de uitvoering: o.a. concretisering ambities in gebieden, verdieping, en verbreden van de afwegingen.

De regio's hebben nu een primaire horizon tot **2030**. Het wordt steeds belangrijker verder te kijken naar **2050**. En vanuit dat perspectief stappen te zetten.

Nationaal Programma
RES Regionale
Energie
Strategie

npres.nl

Rijksoverheid

Interprovinciaal Overleg

UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

Nationaal Programma
RES Regionale
Energie
Strategie